

Předložky **S/Z**

Předpony **s-/z-/vz-**

Základní škola a Mateřská škola, Otnice, okres Vyškov

Mgr. Hana Třetinová

Číslo a název klíčové aktivity: III/2 Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT

Interní číslo: VY_32_INOVACE_CJ.HT.5.20

I. Psaní s/z v předložkách

II. Psaní s-/z-/vz- v předponách

I. Předložky s/z

Předložka **s, se** se pojí se 7. pádem (s kým, čím) : jdu s bratrem

chléb se solí

jím s chutí

Předložka **z, ze** se pojí s 2. pádem (z koho, čeho) : pozdrav z Prahy   roste ze země

přijel z výletu

pomník ze žuly

dva z pěti

ze všech stran

PAMATUJ : a) vzal knihu ze stolu (zevnitř) / vzal knihu se stolu (z povrchu)

b) **s** + 4. pád : kdo **s** koho, nebýt **s** to = ustálená spojení (fráze)

II. Psaní s-/z-/vz- v předponách

a) *Psaní těchto předpon se řídí většinou významem*

SMĚR — směr dohromady →←: stočil se, shromáždit, scházet se, sběr/sbírání, skamarádit se, shluknout se, sejít se, slepit, smotat (klubko), sebrat, složit, srazit, shrabat, shodnout se, sblížit se, sdružovat se

— **směr z povrchu dolů** ↓, **směr pryč** → : spadl, smazal, slézt, sejít, shodit, sfouknout, seskočit, sestoupit, svrhnout, sešplhat, sletět, smýt, setřít, stékat, skluzavka

Pamatuj si ustálená slova : stěžovat si, skončit, skonat, spáchat, stvořit, shnít, strava/strávit (čas nebo jídlo), spropitné, stesk, schválit, spatřit, stmívat se, spotřebovat, sfárat, strhnout, strnout, splatit, shořet, sfouknout, schovat, stezka, sleva (Kč)

ZMĚNA — dokončení děje : zlomit, ztratit, zchátrat, zkazit, zbořit, zesílit, zeslabit, upozorovat, zklamat, ztrouchnivět, zchládnout, zlevnit (zboží) **ale** sleva (zboží) !

— **stát se nějakým nebo změnit stav** : zhubnout, zřící se, zmoudřet, zmodrat, zčervenat, zničit, zbavit se, zhroutit se, zhudebnit, zřící se, zemřít/zmírat, zchátrat, zmenšit, zčernat, ztuhnout, zpevnit, zkritizovat, zpyšnět, ztvrdnout, zbarvit, zúročit, zchudnout

Pamatuj si ustálená slova : způsob/způsobit, zpěv/zpívat, zkouška/zkoušet/zkusit, zkoumat/výzkum, zkrátka, zpět, ztráta/ztratit, zkusmo, zdůraznit, zpytovat (svědomí), zbořit, zesílit, zmenšit, zčernat, zeslabit, zlomit, zpověď, zkáza, zprostředkovat, zřídít, zpupný

VZHŮRU — **směřování vzhůru** ↑ : vzplanout, vzpomínka, vzkvétat, vznést, vzlétnout, vzhlednout, vzchopit se, vzpoura, vzrůst (výška postavy), vzpříma/stoj vzpřímený, vztekat se, vztyčit, vzpěrač/vzpírat, vztah/vztahovat, vztyčit, vzpamatovat se, vzkřísit, vzniknout, vzkvétat, **ale** vstát (v + stát) !

1. Úkol

7 3

Urči, kdy jde o předložku a kdy o předponu : př. s/námi

Zkrátit, změsta, znás, smísit, shluk, zestolu, svozem, zestárnout, zesněhu, snimi, zpole, sesebou, zezlata, zčervivět, shořet, seřadit, zesílit, sházet, sjezd, znovu, seskok.

b) Dvojice slov, ve kterých se uvedená slova liší pravopisem i významem

S-	Z-
Shlédnout (podívat se dolů ze skály ↓)	Zhlédnout (film; prohlédnout si výstavu)
Sjednat (mír, setkání)	Zjednat (pořádek)
Slít (dohromady, např. různé kapaliny)	Zlít (hodně polít vodou)
Smazat (z povrchu, např. tabuli)	Zmazat (ušpinit)
Směnit (peníze; vyměnit))	Změnit (rozhodnutí, výsledek)
Správa (vedení podniku)	Zpráva (v novinách)
Sběh (lidé se seběhli dohromady)	Zběh (voják, který utekl z vojny)
Stěžovat si (žalovat, naříkat na něco)	Ztěžovat (někomu něco, např. práci)
Svolat (zasedání, schůzi)	Zvolat (vykřiknout; Hola !)
Sjednat (dohodou obchod)	Zjednat (najmout na práci; pořádek)
Svedl (oklamal; odvedl dolů)	Zvedl (sešit ze země na lavici)
Shodit (pero ze stolu na zem)	Zchodit (prochodit celé město; boty)

Svolit (dát souhlas)	Zvolit (své zástupce do parlamentu, ze dvou možností si vybrat)
Sbít (stlouci dohromady, např. budku)	Zbít (natlouci někomu)
Sužovat (trápit někoho)	Zužovat (zabrat šaty, kalhoty)
Směna (pracovní doba)	Změna (přeměna, zvrát např. v počasí)
Svrhnout (dolů z výšky, do propasti)	Zvrhnout (převrhnout vázu, změnit chování k horšímu)
Sleva/slevit (nároky, požadavky, cenu)	Zlevnit (cenu zboží např. o 60 %)
Smotat (klubko; papír do ruličky)	Zmotat (poplést informaci, údaje)

2. Úkol

Připiš významy dvojic :

Správa		Zpráva	
Spravít		Zpravít	
Sběh		Zběh	
Sbít		Zbít	
Směna		Změna	
Sjednaný		Zjednaný	
Shodit		Zchodit	
Smotat		Zmotat	
Svát		Zvát	

3. Úkol

Doplňte předložky s, se, z, ze :

Kniha ..... obrázky, jel ..... bratrem, spadl ..... skály, kdo ..... koho,
..... keře na keř, mluvil ..... pódia, pracoval ..... radostí, vyšel .....
málem, jako ..... vln, chléb ..... máslem, nejsem ..... to, jeden .....
nich, návrat ..... výletu, lovci ..... psy, stěna ..... cihel, klíč .....
kroužkem, dva ..... sta, hra ..... ohněm, radost ..... vítězství,
knedlíky ..... zelím, známí ..... Polska, buchty ..... mákem, dům
..... dřeva, spokojen sám ..... sebou.

4. Úkol

*Připište podle významu slova **dohromady, shora dolů** nebo **změna stavu** :*

Spřátelit se		Zničit		Shromáždění	
Sletět		Sesadit		Zburcovat	
Ztráta		Srazit		Shazovat	
Zkřehlý		Zpyšnět		Sdružit se	

5. Úkol

U každého slova zakroužkujte předponu :

Zmírat žízni, shrabal listí, letadlo vzletlo, lidé se seběhli, kůň se vzepjal, jablka zčervenala, vzpomněla si na mě, seběhli z kopce, seber to ze země, vzpíral činku, dědeček zestárl, princezna zkrásněla, slij vodu, děti se seřadily, zrušený let.

6. Úkol

Doplňte chybějící předpony s-,z-,vz- a odůvodni pravopis :

__rodit se, __obecnit, __pasit, __pálit, __fukovat, __hroutit se, __těžovat si,
__lomit, __krotit, __létnout, __mazat tabuli, __kluzavka, __krátka, __pět

7. Úkol

Rozhodněte, které slovo je potřeba použít ve větě :

Poslanci (svolili/zvolili) prezidenta republiky. Rodiče (svolili/zvolili) s mým odjezdem. Před odchodem domů (smažeme/zmažeme) tabuli. (Sjednali/Zjednali) jsme si další setkání. Dozorce (sjednal/zjednal) v cele pořádek. Poprosil jsem babičku, aby mi (súžila/zúžila) kalhoty. (Sužuje/zužuje) nás jeho lhostejnost. V bance můžete provést i (směnu/změnu) peněz. Brzy má přijít prudká (směna/změna) počasí. (Shlédli/Zhlédli) jsme z rozhledny dolů. Nezapomeňte (shlédnout/zhlédnout) obrazy v Národní galerii. Holčička byla (smazaná/zmazaná) od bláta.

8. Úkol

Doplňte s-,z-,vz- :

Vysoké __propitné, představení __končilo, letadlo __létlo, jablíčko __hnilo,
obtížná __kouška, __hořel na prach, __tvořil svět, __kočila ze stromu,
__kreslené představy, __pětná vazba, __trávil potravu, slyším __pěv, byla
u __povědi, __chválili zákon, pestrá __trava, __páchali zločin, __pívat ve
__boru, __kazit zábavu, __hlédl ke mně dolů, náhle __konal, malý __růst,
__trnula hrůzou, slovesný __působ, neustále si __těžuje, __tesk po
domově, __patřili nás, __působit __trátu, __vrdlý chléb, __hrabat listí,
__fouknout svíčku, __červenat studem, __míchat barvy, __právkárna obuvi,
rychle se __chopit, cesta se __užovala, __výšení platu, __vézt obilí, __jíždět
po __kluzavce, televizní __pravodajství, horníci __fárali, __koumal ho pelivě.

9. Úkol

Doplňte křížovku a запиšte tajenku :

1. stát se starým

2. spojit lepidlem

3. skonat

4. stát se pyšným

5. splést se

6. šitím spojit

Tajenka : ..... Slovo nadřazené : .....

CITACE :

DOČKALOVÁ, Mgr. Lenka. *Český jazyk 5 nově. Pracovní sešit pro 5. ročník, 1. díl.* Vydání 2. Brno : Nová škola, s.r.o., 2012. 62 s.

ISBN 978-80-7289-370-6